

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/24/2017
Identifikačné číslo spisu: 1111234350
Dátum vydania rozhodnutia: 04.04.2018
Meno a priezvisko: Mgr. Dušan Čimo
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:1111234350.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Q. C., trvale bytom N. H., C. X, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Pribinova 2, o 52.965,08 €, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 4C/151/2011, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 9. februára 2016 sp. zn. 8Co/345/2014, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 9. februára 2016 sp. zn. 8Co/345/2014 v potvrdzujúcej časti týkajúcej sa priznania náhrady nemajetkovej ujmy v sume 10.000 € z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Vo zvyšku dovolanie o d m i e t a .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 3. marca 2014 č. k. 4C 151/2011 - 116 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu škody vo výške 4.965,08 €, nemajetkovú ujmu vo výške 10.000 € a „trovy“ (správne „náhradu trov“) konania 4.340,62 €, všetko do 3 dní; vo zvyšku potom žalobu (požadujúcu nad rámec uvedeného vyššie ešte ďalších 23.000 € titulom náhrady nemajetkovej ujmy a 15.000 € titulom peňažnej náhrady za prieťahy v konaní) zamietol. Žalobu, založenú právne na úprave o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (podľa zákona č. 514/2003 Z. z. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „zodpovednostný zákon“ alebo „ZoZŠ“, popri ktorom súd prvej inštancie vo svojom rozsudku použil aj viaceré ustanovenia na túto vec sa zjavne nevzťahujúceho skoršieho zákona č. 58/1969 Zb.) a skutkovo na trestnom stíhaní žalobkyne a vznesení jej obvinenia z pokusu trestného činu podvodu (v roku 2006), na následnom zastavení trestného stíhania (v roku 2009) a vzniku žalobkyni škody v podobe trov obhajoby v trestnom konaní a nemajetkovej ujmy, ktorá nastala v jej profesionálnom i súkromnom živote, považoval za čiastočne dôvodnú. Podľa prvoinštančného súdu boli dané zákonné podmienky zodpovednosti štátu za škodu i nemajetkovú ujmu, keď zastavenie trestného stíhania rozhodná právna úprava postavila na roveň zrušeniu uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť a žalobkyni v nespochybnenej príčinnej súvislosti s trestným stíhaním vedeným voči jej osobe vznikli trovy obhajoby

na právnych službách advokáta JUDr. Stanislava Jakubčíka. Obdobne bolo treba konštatovať i vznik nemajetkovej ujmy žalobkyne s nedostatočnosťou poskytnutia jej iného než peňažného zadosťučinenia, ak vedenie trestného stíhania bez ohľadu na jeho neskoršie zastavenie bolo citeľným zásahom do cti aj dôstojnosti (povesti) žalobkyne, informácie o ňom žalobkyňu sťažili podnikateľskú činnosť (v oblasti kultúry) aj možnosť sa zamestnať a v neposlednom rade tu bolo aj zlé a ťaživé psychické prežívanie žalobkyňou nutnosti podrobovania sa úkonom trestného konania, trvajúceho bezmála 4 roky, spojené s neistotou a strachom o budúcnosť dvoch maloletých detí, po úmrtí ich otca naviazaných výlučne na ňu. V tejto časti sa súd prvej inštancie obmedzil len na paušálny odkaz na ustanovenie § 17 ods. 3 ZoZŠ a všeobecné konštatovanie o primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, ak preukázaným nebol i tvrdený vplyv trestného stíhania na psychický vývoj detí žalobkyne a napokon požiadavku na náhradu za prietahy v konaní odmietol celkom, v jej prípade majúca za to, že podkladom vzniku takéhoto nároku je konštatovanie prietahov na to povolaným orgánom (predsedom súdu v rámci sťažnostného režimu zákona č. 757/2004 Z. z., Ústavným súdom Slovenskej republiky - ďalej len „ÚS“ - v konaní o ústavnej sťažnosti alebo iným na to povolaným orgánom), ako to inak vyplýva aj z novelizácie ZoZŠ účinnej od 1. januára 2013 a to preukázané nebolo.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolania oboch strán sporu rozsudkom z 9. februára 2016 sp. zn. 8Co/345/2014 vyššie približený rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým bol zamietnutý návrh na zaplatenie peňažnej náhrady za prietahy v konaní v sume 15.000 € a vo výroku o náhrade trov konania zrušil a v takejto časti vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, vo zvyšnej časti potom rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Okrem nestotožnenia sa s argumentáciou prvoinštančného súdu v časti požadovanej náhrady za prietahy v konaní (odôvodneného nesprávnym právnym posúdením veci, keď znenie ZoZŠ účinné od 1. januára 2013 a doň premietnutý úmysel zákonodarcu podľa názoru odvolacieho súdu nešlo automaticky vzťahovať aj na prípady škôd vzniknutých v skoršom čase a preto ani prijať praktické vyhnutie sa súdu odpovedi na otázku, či k prietahom v trestnom konaní došlo) a z toho plynúceho záveru o predčasnosti rozhodnutia aj o trovách konania považoval rozsudok súdu prvej inštancie za správny. I podľa neho boli splnené všetky tri zákonné podmienky zodpovednosti štátu za škodu (1. existencia škody, resp. nemajetkovej ujmy, 2. nezákonné rozhodnutie alebo nesprávny úradný postup orgánu štátu a 3. príčinná súvislosť medzi škodou a/alebo nemajetkovou ujmovou a nezákonným rozhodnutím či nesprávnym úradným postupom) a dôvodnou nebola námietka žalovanej, podľa ktorej by v tejto veci v mene štátu nemalo konať ministerstvo vnútra, ale Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“). V tomto prípade by totiž podľa ZoZŠ v znení účinnom do 31. decembra 2012 vrátane za štát mohlo okrem ministerstva vnútra konať tiež ministerstvo spravodlivosti (vo vzťahu k čiastkovej požiadavke na náhradu za prietahy v konaní pred súdom) a význam tu nemalo, že po 1. januári 2013 k nim pribudla i generálna prokuratúra (ak prokurátor, ako aj v tejto konkrétnej veci, zamietol sťažnosť proti vzneseniu obvinenia a podal obžalobu), keďže rozhodujúce bolo, na ktorom z do úvahy prichádzajúcich orgánov bola podaná žiadosť o predbežné prerokovanie nároku (čím inak v intenciách špecifického prípadu z prejednávanej veci oba nižšie súdy rozumeli ten orgán, na ktorom žiadosť žalobkyne po jej podaní na ministerstve spravodlivosti skončila - po jej postúpení). Odvolací súd považoval za správne a relevantné i to, ako súd prvej inštancie vyhodnotil v prípade náhrady nemajetkovej ujmy okolnosti prípadu vedúce ho k záveru o nedostatočnosti iného než peňažného zadosťučinenia (o. i. aj dĺžku trestného stíhania žalobkyne v trvaní takmer 4 rokov) a ako na druhej strane vysvetlil, prečo tento čiastkový nárok nebol priznaný v plnej žalobkyňou požadovanej výške. Napokon úvahy súdu prvej inštancie v tejto časti doplnil i ďalšou, podľa ktorej ak pre odškodnenie obetí trestných činov v prípade spôsobenia smrti rozhodná úprava (zákon č. 215/2006 Z. z.) ustanovuje strop približne 14.000 €, ani ustanovenie § 17 ods. 4 ZoZŠ účinného od 1. januára 2013 neumožňuje priznať viac.

3. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu (ako celku) podala dovolanie len žalovaná (ďalej tiež „dovolaiteľka“) s návrhom na zrušenie rozsudkov oboch nižších súdov a vrátenie veci na ďalšie konanie súdu prvej inštancie. Namietala odňatím jej možnosti konať pred súdom a porušením jej práva na súdnu ochranu postupom prvoinštančného i odvolacieho súdu (§ 237 ods. 1 písm. c/ a f/ Občianskeho súdneho poriadku - zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej len „O. s. p.“),

zotrúvajú najmä na názore o nedostatku oprávnenia ministerstva vnútra konať v tejto veci za štát a súvisiacom názore o existencii príslušného oprávnenia na strane generálnej prokuratúry. Ustanovenie § 4 ods. 1 písm. b/ ZoZŠ v znení zákona č. 412/2002 Z. z. ako ustanovenie procesnej povahy (aplikovateľné od nadobudnutia účinnosti novelizácie zodpovednostného zákona, o ktorú tu ide) upravuje podmienky založenia (nie vylúčenia) príslušnosti ministerstva vnútra konať v mene štátu a tie v prejednávanej veci splnené neboli, pretože sa tu okrem spôsobenia škody v trestnom konaní vyšetrovateľom alebo povereným príslušníkom Policajného zboru vyžaduje aj nezamietnutie sťažnosti proti uzneseniu niektorej z takých osôb prokurátorom a nepodanie ním obžaloby, pričom vo veci žalobkyne prokurátor jej sťažnosť zamietol a bolo preto už bez významu, či došlo alebo nedošlo k podaniu obžaloby. Potreba konania s generálnou prokuratúrou ako reprezentantkou štátu vyplýva aj z rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“, dovolací súd“ alebo skratkou „NS“) sp. zn. 7 Cdo 500/2014 a 8 Cdo 289/2014, resp. tiež z viacerých rozhodnutí odvolacích súdov vrátane toho konajúceho v prejednávanej veci (poukaz na rozsudky krajských súdov v Prešove a v Bratislave sp. zn. 10Co/135/2013 a 6Co/458/ 2015, resp. uznesenia krajských súdov v Banskej Bystrici a Košiciach sp. zn. 13Co/126/2013 a 3Co/377/2013). Predovšetkým z dôvodu nedostatočného vysporiadania sa oboch nižších súdov s otázkou orgánu príslušného v tejto veci konať za štát treba považovať ich rozsudky aj za nepreskúmateľné a taktiež zasahujúce do práva dovolateľky na spravodlivé súdne konanie, čo podľa nej predstavuje inú vadu konania (odkaz na R 111/1998).

4. Žalobkyňa navrhla dovolanie odmietnuť, majúc za to, že rozsudky nižších súdov vadou vytyčanou im dovolaním netrpia a dovolanie tak nie je prípustným. Podľa ustálenej judikatúry NS, reprezentovanej rozhodnutím ním publikovaným pod R 125/1999, prípustnosť dovolania podľa § 237 (neskôr tiež ods. 1 - pozn. NS) písm. f/ O. s. p. sa nevzťahuje na rozhodnutie súdu, ale len na jemu predchádzajúci postup a nesprávnosť vytyčaná dovolateľkou do takto vymedzeného rámca nespadá. Nejednoznačný výklad novelizácie zodpovednostného zákona, nevypravenej ani prechodnými ustanoveniami, nemôže byť žalobkyňu na ujmu (opak by bol v rozpore s dobrými mravmi). Nižšie súdy svoj názor o oprávnení ministerstva vnútra konať v tejto veci za štát odôvodnili riadne a vyčerpávajúco, pričom otázka možnosti stotožnenia sa s takýmto odôvodnením nie je otázkou dostatočnosti odôvodnenia, ale otázkou právnu (posudzovateľnou len v prípade prípustného dovolania, o aké tu ale nejde).

5. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., dnes už i v znení zákona č. 87/2017 Z. z., ďalej len „C. s. p.“). Najvyšší súd, prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci až po 1. júli 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže však dovolanie tu bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení O. s. p. Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základného princípu C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo, ale neskončilo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.), ako aj ďalšieho základného princípu o potrebe ústavného konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

6. Najvyšší súd po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 240 ods. 1 O. s. p.) proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu na to principiálne oprávnenou osobou (žalovanou ako jednou z účastníčok konania - dnes strán sporu - pred nižšími súdmi), reprezentovanou zamestnankyňou s vysokoškolským právnickým vzdelaním druhého stupňa (v čase podania dovolania podľa § 241 ods. 1 vety druhej O. s. p., dnes podľa § 429 ods. 1 a ods. 2 písm. b/ C. s. p.), preskúmal dovolaním napádaný rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia pojednávania (§ 443 C. s. p., časť vety pred bodkočiarkou) predovšetkým z pohľadu prípustnosti dovolania. Dospel pritom k záveru, že navzdory nemožnosti stotožnenia sa s argumentáciou dovolateľky v tom, že je to nižším súdom primárne vytyčaná nesprávnosť, ktorá zakladá aj niektorý z dôvodov prípustnosti dovolania, treba dovolanie považovať (i keď len čiastočne) za prípustné a zároveň i za dôvodné.

7. Najprv sa však žiada uviesť, že rozhodná právna úprava (platná a účinná v čase začatia dovolacieho konania v tejto veci) umožňovala napadnutie (dovolaním) právoplatného rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O. s. p.). Podmienky prípustnosti dovolania proti rozsudkom odvolacích súdov upravovali ustanovenia § 237 a § 238 O. s. p.

8. Z ustanovenia § 238 O. s. p. vyplývalo, že dovolanie proti rozsudku je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (odsek 1); rozsudok, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (odsek 2); resp. tiež rozsudok potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (odsek 3).

9. Dovolaním žalovanej v tejto veci sa nenapáda zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ale rozsudok potvrdzujúci (pri vyjdení z požiadavky v dovolaní vrátane jeho výroku majúceho povahu zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu). Najvyšší súd v tejto veci dosiaľ nerozhodoval, preto ani nemohol vysloviť záväzný právny názor, od ktorého by sa odvolací súd mohol odchyliť. Rozsudok odvolacieho súdu v tejto veci napokon nemá ani znaky žiadneho z rozsudkov uvedených v ust. § 238 ods. 3 O. s. p. Dovolanie preto podľa § 238 ods. 1 až 3 O. s. p. prípustné nie je.

10. Dovolanie s prihliadnutím k práve uvedenému preto mohlo byť procesne prípustné len vtedy, ak by v konaní, v ktorom bolo dovolaním napádaný rozsudok vydaný, došlo k niektorej z procesných väd uvedených v ustanovení § 237 ods. 1 O. s. p. (zakladajúcich tzv. zmätočnosť konania). Toto ustanovenie pripúšťalo dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a/alebo g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Hoci dovolací súd zvykne na tomto mieste zdôrazniť, že z hľadiska § 237 ods. 1 O. s. p. nie je relevantné tvrdenie dovolateľa o existencii vady uvedenej v takomto ustanovení (resp. aj viacerých takýchto väd), ale len zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto vade (prinajmenšom jednej) skutočne došlo; v prejednávanej veci šlo o pomerne špecifický prípad nemožnosti akceptovania toho, v čom tvrdenú vadu (či presnejšie až dve takéto vady alebo prinajmenšom jednu z nich) videla dovolateľka v kombinácii s nutnosťou konštatovania dovolacieho súdu, že napriek tomu tu k postupu súdu odnímajúcemu účastníkom konania (vrátane dovolateľky) možnosť pred súdom konať naozaj prišlo.

11. Podľa § 237 ods. 1 písm. c/ a f/ O. s. p. bolo dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený a/alebo ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

12. O prípad vady predpokladanej ustanovením § 237 ods. 1 písm. c/ O. s. p. v tomto prípade nejde a ísť nemôže preto, že žalovanou je tu Slovenská republika, čiže štát ako právnická osoba (§ 21 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej len „O. z.“) so spôsobilosťou mať práva a povinnosti (§ 18 ods. 1 O. z.) aj neobmedzenou spôsobilosťou na právne úkony (§ 19a ods. 1 a contrario O. z.), určujúcimi i pre existenciu spôsobilosti byť účastníkom konania podľa § 19 O. s. p. (dnes procesnej subjektivity podľa § 61 C. s. p.) aj procesnej spôsobilosti (skôr § 20 O. s. p., dnes § 67C. s. p.). U takejto osoby procesné právo v rozhodnom čase nevyžadovalo (ako podmienku prejednávania veci súdom) žiadne zastúpenie, pričom zákonom ustanovené oprávnenie (resp. povinnosť) určitého štátneho orgánu konať za štát ani nie je zastúpením - ale tu ide len o zákonnú konštrukciu slúžiacu tomu, aby právnickú osobu sui generis (svojho druhu), nemajúcu (na rozdiel od iných právnických osôb) určený jeden štatutárny orgán oprávnený za ňu konať a prípadne i takéto svoje oprávnenie konať delegovať na iné subjekty (podobne ako štátu chýba i sídlo), v konaniach pred súdmi

reprezentovala iná na to určená právnická osoba a to konkrétne zamestnanci takejto inej osoby.

13. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.) sa potom v zmysle záverov ustálenej judikatúry najvyššieho súdu (na ktorých ani v tejto veci nevznikol dôvod čokoľvek meniť) rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, priznaných mu v O. s. p. (dnes v C. s. p.) alebo inými predpismi procesného práva. O takúto procesnú vadu ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne inými všeobecne záväznými právnymi predpismi a dôsledkom takéhoto jeho postupu bolo nerešpektovanie niektorého procesného práva účastníka (dnes strany) alebo aj viacerých takýchto práv [v zmysle § 18 O. s. p. (teraz obdobne čl. 6 C. s. p.) majú účastníci / strany v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv - napríklad právo vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O. s. p. / §§ 123 a 124 C. s. p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O. s. p. / § 97 C. s. p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O. s. p. / čl. 9 C. s. p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O. s. p. / § 178 C. s. p.) a na doručenie rozsudku do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O. s. p. / § 223 C. s. p.)].

14. V prejednávanej veci sa dovolaním tvrdilo, že k odňatiu žalovanej možnosti konať pred súdom došlo jednak v dôsledku postupu súdu (odvolacieho i prvej inštancie), ktorý ako s reprezentantom štátu konal s takým štátnym orgánom, s ktorým konať nemal (s ministerstvom vnútra) a naopak v rovnakej pozícii nekonal s iným štátnym orgánom, s ktorým naopak konať mal (tu s generálnou prokuratúrou), okrem toho však i podobou odôvodnení rozhodnutí oboch nižších súdov, ktorými nebola (podľa dovolateľky) poskytnutá dostatočná (uspokojivá) odpoveď na otázku oprávnenia (povinnosti) konať za štát po legislatívnej korekcii príslušného ustanovenia zodpovednostného zákona. Ani jedno z takýchto tvrdení však neobstojí.

15. Otázka výkladu ustanovenia § 4 ods. 1 ZoZŠ v znení zákona č. 412/2012 Z. z. bola v čase rozhodovania súdu prvej inštancie v prejednávanej veci spornou a hoci už pred rozhodnutím odvolacieho súdu (v decembri 2015) občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu prijalo na zverejnenie ako rozhodnutie zásadného významu (čl. I § 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch v znení neskorších zmien a doplnení) jedno z rozhodnutí uvádzaných na podporu argumentácie dovolateľky z prejednávanej veci (rozsudok NS zo 14. októbra 2015 sp. zn. 8 Cdo 289/2014, publikovaný ako R 6/2016), šlo tu o rozhodnutie, ktoré odvolaciemu súdu v prejednávanej veci nemuselo byť známym, najmä však postup s ním nesúladi by znaky postupu odnímajúceho účastníkom možnosť konať pred súdom (tu na ujmu štátu v pozícii iniciátora dovolacieho konania) mohol vykazovať len vtedy, ak by štátnemu orgánu majúcemu za štát konať (a v pozícii žalovaného štát proti požiadavkám zo žaloby brániť) bolo v takejto jeho aktivite bránené a zároveň orgán, s ktorým sa konalo, by fakticky za štát nekonal (čím tu treba rozumieť situáciu, v ktorej by sa orgán reprezentujúci štát proti požiadavkám žalujúceho subjektu buď nebránil vôbec alebo by tak činil len formálne, takto ale napomáhajúc víťazstvu procesného súperu štátu v spore).

16. O takto zadefinovanú situáciu ale v prejednávanej veci nešlo, keď spoločným prvkom obrany štátu v nej ministerstvom vnútra a obrany štátu generálnou prokuratúrou vo veci NS sp. zn. 8 Cdo 289/2014 bola okrem aktívneho vystupovania oboch uvádzaných reprezentantov štátu a nesúhlasu oboch s požiadavkami žalujúcich subjektov tiež snaha oboch konajúcich subjektov uchrániť sa pred povinnosťou štát reprezentovať a takúto povinnosť preniesť na druhý z orgánov prichádzajúcich tu do úvahy (s ktorou snahou - ako vyplýva z už spomínaného publikovaného rozhodnutia - neuspela generálna prokuratúra a z logiky veci tu plynie, že pravdu musí mať ministerstvo vnútra). Odhliadajúc na tomto mieste od nesporne legítimnej požiadavky, aby štátne orgány pri obhajovaní záujmov štátu podľa možnosti konali v zhode, hľadisku úspechu štátu v spore prispôsobili aj svoje procesné aktivity a takto na jednej strane dokázali eliminovať riziko reprezentácie štátu v konaní nesprávnym (na to nepovolaným) štátnym orgánom, na strane druhej však dokázali prispieť k vecnému vyriešeniu predmetu sporu bez uchýľovania sa (ako k ťažiskovým) k námietkam procesnej povahy, potom všetky vyššie zmieňované komponenty procesnej obrany žalovanej v prejednávanej veci by za jej procesnú pasivitu označiť šlo len

veľmi ťažko. Ak navyše štát na svojich procesných právach nezapojením do konania generálnej prokuratúry neutrpel a z ničoho nešlo vyvodit', žeby jeho obrana v opačnom prípade mohla byť účinnejšou, o odňatie možnosti žalovanej konať pred súdom postupom ktoréhokoľvek z nižších súdov nešlo.

17. To obdobne platilo vo vzťahu k tvrdenej nepreskúmateľnosti rozsudkov nižších súdov, pokiaľ šlo o ich záver o dostatku oprávnenia ministerstva vnútra konať za štát. Súhlasiť totiž treba so žalobkyňou, že súd prvej inštancie i odvolací súd v tejto veci dostatočne priblížili dôvody vedúce oba k záveru, že štátnym orgánom povolaným konať za štát je ministerstvo vnútra a to, že takýto záver najvyšším súdom prijatý nebol (tu opäť por. R 6/2016), bolo otázkou nesprávneho právneho posúdenia príslušnej čiastkovej procesnej otázky, riešiteľnou však len v rámci procesne prípustného dovolania, o aké tu (na rozdiel od skoršej veci NS sp. zn. 8 Cdo 289/2014, v ktorej odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania proti svojmu potvrdzujúcemu rozsudku) nešlo.

18. Na zasadnutí občianskoprávneho kolégia NS SR 3. decembra 2015 okrem toho bolo prijaté aj stanovisko, publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku“.

19. V prejednávanej veci ide vo vzťahu k záveru odvolacieho súdu (a sekundárne i súdu prvej inštancie) o dostatku oprávnenia ministerstva vnútra konať za štát o evidentný prípad potreby použitia pravidla, urobeného súčasťou prvej časti právnej vety stanoviska citovaného pod 18. zhora; to ale podľa názoru dovolacieho súdu neplatí (ako bude uvedené neskôr) u ďalších záverov odvolacieho súdu o 1. dôvodoch priznania žalobkyni náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch ako takej a 2. dôvodoch jej priznania práve vo výške prisúdenej súdom prvej inštancie.

20. Prijatie stanoviska, publikovaného ako R/2016, bolo výsledkom snahy o zjednotenie skoršej nejednotnej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, dielom považujúcej nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia len za tzv. inú vadu (na ktorú možno prihliadnuť len, ak je dovolanie prípustné) a dielom za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie a takto aj za jeden z postupov súdu, ktorými sa účastníkom konania odníma reálna možnosť konať pred súdom (pri ktorom nazeraní na problém sama existencia vady zakladá tiež dôvod prípustnosti i dôvodnosti dovolania).

21. Tzv. pilotným rozhodnutím, v rámci ktorého najvyšší súd pristúpil k riešeniu otázky náležitosti odôvodnenia súdneho rozhodnutia druhým z vyššie naznačených spôsobov, bol jeho rozsudok z 27. apríla 2006 sp. zn. 4 Cdo 171/2005. Práve ním bolo ustálené, že vady konania vymedzené v § 237 písm. f/ a g/ O. s. p., sú vo svojej podstate porušením základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, zaručovaného v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj v čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (uverejneného v prílohe oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb.), ale tiež poukázané aj na viacero rozhodnutí reprezentujúcich európsku i slovenskú judikatúru, s ktorou je takýto názor v zhode - tu por. odvolanie sa na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A), Komisie (napr. sta-novisko vo veci E.R.T. c/a Španielsko z roku 1993, sťažnosť č. 18390/ 91) či ÚS (nález z 12. mája 2004 sp. zn. I. ÚS 226/03), podľa ktorých treba za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

22. Spomínaným rozsudkom však dovolací súd najmä so zreteľom k obsahu vnútroštátnej úpravy civilného procesného práva Slovenskej republiky, vymedzujúcej náležitosti odôvodnení rozsudkov a platnej ako v čase vydania ním v minulosti preskúmaného rozsudku, tak aj v čase vydania rozsudku

preskúmaného tentoraz, teda k ustanoveniu § 157 ods. 2 O. s. p. (podľa ktorého v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ - žalobca domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca - žalovaný, prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil; pričom dbá aj na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé) priniesol tiež príklady nedostatkov v odôvodneniach rozsudkov, navodzujúcich stav, pri ktorom povinnosti súdov riadne odôvodniť ich rozhodnutia bude učené zadosť len formálne (nie reálne). I tu sa žiada pripomenúť jeho konštatovanie (na ktorom ani s odstupom času nevznikol dôvod nič meniť), podľa ktorého korektným a i ústavne konformným výkladom ust. § 157 ods. 2 O. s. p. treba dospieť k záveru, že s tam uvedenými požiadavkami je v rozpore nielen úplný či čiastočný nedostatok (absencia) dôvodov rozhodnutia, ale napr. aj existencia extrémneho nesúladu medzi právnymi závermi súdu a jeho skutkovými zisteniami, resp. prípad, keď právne závery zo skutkových zistení v žiadnej novej interpretácii nevyplývajú a napokon i len všeobecné súhrnné zistenia bez špecifikácie jednotlivých dôkazov, z ktorých mali byť tieto zistenia vyvedené.

23. Práve priblížený výpočet samozrejme nemôže byť (ani mať ambíciu byť) úplným, keďže sa v konkrétnom prípade môžu vyskytnúť i iné nedostatky v argumentácii (podľa okolností buď súdu prvej inštancie, odvolacieho súdu alebo aj oboch takýchto súdov - pri nahliadaní na problém optikou súdu dovolacieho), ktorých prítomnosť rovnako spôsobí nerešpektovanie čiastkového práva na spravodlivé súdne konanie reprezentovaného právom účastníka (dnes v sporoch strany) na objektívne presvedčivé (uspokojivé) odôvodnenie výsledku rozhodovacej činnosti súdu.

24. V prejednávanej veci potom nebolo možné (napriek nedostatku výslovnej námietky dovolateľky v tomto smere) prehliadnúť ako vnútornú rozpornosť odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v časti priznania žalobkyni náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch (v spojitosti s čiastočným zrušením týmto súdom rozsudku súdu prvej inštancie v časti požadovanej náhrady za priet'ahy v konaní), tak i praktickú absenciu odôvodnenia primeranosti konkrétnej sumy priznaného zadosťučinenia (tu so zreteľom k nesúhlasnému postoju žalovanej).

25. Pokiaľ šlo o priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch ako také, tu odvolací súd zhodne so súdom prvej inštancie za jednu z okolností, pre ktorú bolo namieste ustálenie existencie tohto čiastkového nároku, považoval dĺžku trestného konania vedeného v minulosti voči žalobkyni. Takýto jeho záver nepochybne možno považovať za súladný s ustanovením § 17 ods. 3 písm. b/ ZoZŠ, ak však súbežne s ním došlo k zrušeniu rozsudku súdu prvej inštancie v časti ďalšej požiadavky žalobkyne na náhradu za priet'ahy v konaní prakticky preto, že súd konajúci o požiadavkách voči štátu, vyplývajúcich zo zodpovednostného zákona, má autonómne oprávnenie posúdiť, či došlo k priet'ahom (aj ustanovením § 9 ods. 1 ZoZŠ považovaným za nesprávny úradný postup), odvolací súd tu ním zvolenou podobou odôvodnenia svojho rozsudku založil jeho výkladom nepreklenuteľnú nejasnosť, či v prípade nezákonnosti rozhodnutia vydaného v konaní trvajúcim dlhší než tolerovateľný čas má byť náhrada nemajetkovej ujmy priznaná za každé štátu pričítateľné pochybenie (za nezákonnosť rozhodnutia aj za nesprávny úradný postup) a ak áno, čo iné a či vôbec niečo by - okrem dĺžky konania zohľadňovanej aj v prípade nezákonnosti rozhodnutia o vznesení obvinenia v konaní skončenom zastavením trestného stíhania alebo oslobodením spod obžaloby - malo byť v prípade náhrady za priet'ahy okolnosťou branou do úvahy (v tejto súv. por. slovné spojenie „okolnosti, za ktorých k ujme došlo“, zákonodarcom použité v množnom čísle, evidentne interpretovať len tak, že tu má ísť o viac než jednu, teda prinajmenšom dve okolnosti).

26. U zdôvodnenia výšky priznanej nemajetkovej ujmy síce nebol dôvod odvolaciemu súdu vytknúť nezáujem priniesť vlastnú argumentáciu na podporu prvoinštančným súdom len veľmi všeobecne odôvodneného záveru o primeranosti náhrady a vo všeobecnosti možno tiež súhlasiť so základom takejto argumentácie, ktorým bolo jej porovnanie s odškodnením nárokovateľným obeťami trestných činov či presnejšie pozostalými po takýchto obetiach a konštatovanie nemožnosti prekročenia stropu ustanoveného pre takéto odškodnenia; odvolací súd však v takto pojatom odôvodnení svojho rozsudku

vysvetlil prakticky len žalobkyni, prečo si nemôže nárokovať viac (a teda prečo treba považovať požiadavku na ďalších 23.000 €, prevyšujúcich priznaných 10.000 € za neakceptovateľnú a rozhodnutie zamietajúce žalobu v takejto časti za správne), rovnako jasne však tým nezodpovedal protiotázku žalovanej, prečo konkrétne v rámci rozpätia ohraničovaného zdola (ak má byť reč o priznaní náhrady a nie jej nepriznaní) najnižšou jednotkou aktuálnej tuzemskej meny (0,01 €, čiže jedným eurocentom) a zhora práve sumou 10.000 € prisúdenou súdom prvej inštancie je dôvod ustáliť nárok presne na hornej hranici takto vzniknutého rozpätia.

27. Chýbajúce odpovede na otázky sformulované v predchádzajúcich dvoch odsekoch sa nutne museli prejaviť ako nedostatok zásadného vysvetlenia dôvodov podstatných pre rozhodnutie v prejednávanej veci (tu v časti účinnej napadnutej dovolaním, teda v časti priznania náhrady nemajetkovej ujmy i v súvislosti s neodmietnutím odvolacím súdom ďalšieho žalobkyňou súbežne uplatňovaného čiastkového nároku na náhradu za priet'ahy) a činili dovolanie žalovanej v príslušnej časti dôvodným (nech aj z iného, než dovolaním tvrdeného dôvodu). Dovolaciemu súdu preto neostávalo iné, než rozsudok odvolacieho súdu v takejto časti (presne vymedzenej vo výroku tohto uznesenia) podľa § 449 ods. 1 a § 450 C. s. p. zrušiť a vec v rozsahu zrušenia vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dôvod na postup podľa odseku 2 prvého z ostatných uvádzaných ustanovení nebol, keďže náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý má možnosť vyššie opísané medzery v argumentácii zaceliť alebo sa rozhodnúť pre iný postup, je evidentne možnou aj postačujúcou (a iný než práve uvedený postup vylučujúcou) a v rámci tým vyvolaného nového konania pred odvolacím súdom bude musieť dôjsť aj k novému vysporiadaniu sa odvolacieho súdu s otázkou konania v tejto veci za štát.

28. Naopak to, čo bolo vyššie uvedené u odôvodnenia konania nižších súdov s ministerstvom vnútra, teda že také odôvodnenie spĺňalo parameter objektívnej uspokojivosti, platilo aj u prisúdenia žalobkyni náhrady škody na riadne zdokladovaných trovách obhajoby v trestnom konaní a činilo dovolanie žalovanej v takejto časti neprípustným. V prípade nasmerovania dovolania (vychádzajúc pritom z dovolacieho návrhu) aj proti tým častiam rozsudku odvolacieho súdu, ktorými došlo a/ k potvrdeniu rozsudku súdu prvej inštancie v časti zamietajúcej žalobu a b/ k čiastočnému zrušeniu rozsudku a vráteniu veci súdu prvej inštancie na ďalšie konanie platilo to isté, pričom v časti vyznievajúcej v oboch inštanciách v prospech žalovanej sa k tomu pridružil i nedostatok subjektívneho oprávnenia dovolateľky na podanie dovolania. Nad rámec zrušenia rozsudku odvolacieho súdu bolo preto namieste odmietnutie dovolania podľa § 447 písm. c/, poľažne i písm. b/ C. s. p.

29. O trovách dovolacieho konania dovolací súd nerozhodoval, pretože o nich so zreteľom k i len čiastočnému zrušeniu rozsudku odvolacieho súdu patrí rozhodnúť odvolaciemu súdu (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

30. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.